

HYPERION

LITERE ȘI ARTĂ

Director: C. ARGINTARU

COLABOREAZĂ:

*Șt. Bezdechi, Ion Gherghel, P. Grimm, Livia P. Grindariu,
Claudia Millian, C. Argintaru, I. Constantinescu-Delabaia,
I. Th. Ilea, Szolnay Sandor, N. Brana, Marta D. Rădulescu,
Florica Ciura, George Simonis și Corneliu Albu*

*Epigrame, Recenzii, Revistele, Teatru, Operetă, Muzică și Dans
Note — Redacționale*

ANUL I, Nr. 2 DIN 1 FEBRUARIE 1932 — CLUJ

MOARTEA LUI PAN

Se povestește că, în vremea împăratului Tiberiu, niște năeri, scoborînd în jos pe Adriatica, pe lângă malul grecesc, au auzit de-odată, de pe coastă, un glas misterios ce a strigat de s'a cutremurat văzduhul: „Pan a murit“. În-fiorați, corăbierii se opriră din vâslit; o tăcere de moarte se întinsese peste cuprinsul apei și pe împărăția uscatului. Nu mult după aceea un freamăt de jale nespasă se porni din pădurile ne-străbătute și din genunile umede. Era cântecul de îngropare al zeului naturii și al poeziei: al lui Pan. Cu greu se smulseră văslașii din groaza mistică ce-i cuprinsese, spre a porni să povestească

cu glas mare, pe ori unde ajungeau, că murise Zeul. Unii, la auzul acestei vești, se întristau; erau aceia, ale căror suflete, întretesute din vis și din nostalgia lumilor platonice, simțiau că moare ceva din ei. Ceilalți, cei mai mulți, Ciclopi întinați de bucuria exclusivă a simțurilor, dădeau indiferent din umeri. „Ei și?“ exclamau ei. „Nu putem trăi și fără această inutilă poezie, bună pentru copii și visători? Viața e azi destul de comodă, ca să ne putem lipsi de plâsmuirile mincinoase ale unor capete înfierbântate. Nu e mai bună realitatea cu confortul ce ni-l oferă, cu pacea adâncă garantată de Cezarii atotputernici de la Roma?“.

— „Ești în mare rătăcire“, răspuse unuia din aceștia, subtilul poet Athenodor, crescut în cultul Muzelor. „Nu vezi că viața și-a pierdut strălucirea ei? O negură cenușie a împânzit parcă văzduhul. Pacea aceasta înșelătoare din afară ne-a făcut să o pierdem pe cea dinăuntru. Și confortul, în care sufletul și-a pierdut aripile sale, nu produce decât sațiul și desgustul. El ne-a ucis dorul, ne-a stricat foamea după ideal. Cine va mai plăsmul exemplarele eterne

după care să năzuim cu o înfrigurată fericire? Căci dacă mulțumit de prezent, ai zis clipei fugare să stea pe loc, te-ai osândit la veșnică pieire“.

— „Noi sântem mulțumiți cu plăcerile noastre, care ni-s de ajuns“, strigară mai mulți Calibani în cor.

— „Oh, cât de sarbede sânt aceste bucurii ale voastre!“, replică poetul. „Și cât de scurte! Și cât de imense sânt desgusturile în care cădeți, după ce cu greu navigați de la o problematică plăcere la alta! Sânteți ca un călător ce cu greu caută să înainteze din piatră în piatră pe o mare de noroi. Și căutând să săriți așa, de la una la alta, vă scufundați atât de des în mărul realității, pe care o preamăriți! Aceasta realitate murdară, veșnic amăgitoare, ce vă tocește simțurile, vă dă numai meschine satisfacții, căci nu vă poate învăța suprema taină de a vedea mereu lumea *cu ochii zilei cei dintâi*. Vouă vă este tăgăduită profunda bucurie pe care natura o oferă unui ochi extaziat de bard, ce știe să vadă lucrurile sub o față veșnic nouă. Această bucurie pe care a simțit-o primul om în mijlocul firei, cântărește mai mult decât toate grosolanele voastre orgii, ce lasă în urma lor m rosul de putreziciune potrivit celor ce-s alcătuite din țina pieritoare. Noi, cu imaginația noastră, transfigurăm totul și prefacem hăzenia într'o încântătoare priveliște pentru ochi și pentru suflet, pe când, desfătările voastre lasă în urmă gustul leșiu al cenușii. Căci realitatea, meschinul vostru idol, e un ce caduc și efemer, cu pece-tea indelebilă a neisprăvitului; pentru noi aceasta realitate săracă e doar un motiv de creație; noi o sublimăm, o purificăm și o îmbrăcăm în vestmântul aurit al fantaziei, al ideii care este singura adevărată, profundă și trainică veșnicie“.

— „Nu ne ține nouă de cald acest păenjenis subțire, alcătuit din șubrede fire ale inchipuirei voastre ce nu hă azesc decât umbra unei slabe desfătări iluzorii“, observă un epicurean pântecos.

— „Ha, ha!“ răsese disprețuitor aedul: „Sărmană ființă supusă piericiunii, ce știi tu despre adevărata voluptate? Tot ce clădiți voi, tot ce născociți pentru a vă face traiul mai dulce și plăcerile mai rafinate, nu e decât o muncă de cârțițe oarbe, căci toate faptele, năzuințele și gândurile voastre, toate bucuriile voastre au ceva din chinul lui Tantal. Nu-și sânt niciodată lor însuși de ajuns, și la capătul lor nu întâlniți decât deziluzii. V'ați împărțășit vreodată de entuziasmul divin al poetului care, ca un demiurg, creiază „lume nouă“ sau o poleește pe cea veche cu strălucitoarea beetleală a intuiției sale geniale, ce descoperă ultimile taine fără eșafodajul laborios al silogismelor penibile? Bucuria lui e deplină, nesupusă vrmeleniciei și desăvârșită, căci nimic nu o mai turbură: nici sațiul, nici foamea. Și ea se resfrânge și asupra fericitului, care, știind să se desfacă de lanțurile brutalei realități, se

cufundă în contemplarea operii de artă. Iată cea mai mare, cea mai desăvârșită desfătare pe care ți-o poate oferi, în lumea vremelniceii, icoana celor nevremelnice. Căci orice operă de artă e fixarea — sub specie aeternitatis — a clipei fugare sau a icoanei pe care realitatea voastră neputincioasă a schițat-o imperfect și sumar. Numai în imperiul frumosului etern sufletul își găsește odihna, căci numai acolo poate nepedepsit, să spună clipei: Stai pe loc! Numai acolo sufletul se primenește de zgura tuturor dezluziilor, grețurilor, numai acolo își ogoește dorul său veșnic nepotolit. Și după aceasta bae minunată, cu noi puteri, se poate cobori iar în vârtoarea nemerniciilor spre a-și continua calvarul. Arta, o gras discipol al lui Epicur, e, crede-mă, cel mai mare potențial al vieții, suprema ei divinitate.

— „Pentru mine“, adaugă cinic un interlocutor, „supremul zeu e stomacul meu“.

— „Nu, nu“ îi replică mâniaș Athenodor, „e doar suprema ta orbire“.

Stefan Bezdechi

BCU Cluj / Central University Library Cluj

GOETHE

PESCARUL

(Baladă)

Și apa crește, vâjîind, —
 La maluri un pescar
 Privește undița, clipind,
 Cu sufletul hoinar.
 Cum stă privind, mereu pândind,
 Se sbate apa 'n maluri,
 Și zina mării, murmurând,
 Se 'naltă dintre valuri.

Și ea-i cânta și ea-i șoptea:
 De ce-mi ademenești
 Spre chin cumplit odrasla mea
 Cu farmece-omenești?
 O, dac'ai ști ce fericit
 E peștele 'n adâncuri,
 De mult la mine-ai fi venit,
 Trăind fără de gânduri!

Nu vezi cum se răsfață luna
 Și soarele în mare?!
 Și chipul lor, întotdeauna,
 Ce strălucit apare!?
 Ce cer albastru s'oglindește
 De ape limpezi! . . .
 Făptura-ți nu te-ademenește
 Spre veșnicul zenit?!

Și apa crește, vâjîind,
 Și-i scaldă, lin, piciorul:
 El simte inima-i crescând
 Și-l copleșește dorul . . .
 Și ea-i cânta și-l fermeca: —
 Răpit și dus pe gânduri,
 El, vrând-nevrând, aluneca
 În mare, în adâncuri.

Tălmăcire de Ion Gherghel

CĂTRE ELECTRA

Eu nu 'ndrăznesc să-ți cer o sărutare,
Nici să te rog pentr-un surâs măcar,
Ca nu cumva 'n prea multă îngâmfare
S'ajung să mă fălesc cu acest dar.

Nu, nu, doar să sărut văzduhul care
Te-a sărutat acuma de curând,
Aceasta e dorința-mi cea mai mare,
Aceasta este singurul meu gând.

După ROBERT HERRICK
(poet englez din sec. XVII)

CÂND TU VEI FI BĂTRÂNĂ . . .

Când tu vei fi bătrână, căruntă, amorțită,
Și clătănându-ți capul privi-vei focu'alene,
Visând, ia cartea asta, citește liniștită,
Gândește-te la ochi-ți în vremuri de ispită,
La dulcea lor privire subt lungile lor gene.

Câți nu văzură 'n tine decât drăgălășie,
Al frumuseții fermec, și te-au mințit ades,
Dar sufletul pe care zări noi inereu l-îmbie,
Și câtă jale-ascunde a feței veselie,
Acestea numai unul, el singur le-a 'nțeles.

După W. B. YEATS
(poet irlandez contimporan)
Traduceri de P. Grimm

ȚII MİNTE?

Ții minte? Două flori ți-am dat —	Le vei fi aruncat de mult ;
Și-odat' atunci cu ele	Un gând însă-mi șoptește —
Tot sufletu-mi înfiorat,	Nebun, dar totuși îl ascult,
Cu dorurile mele.	Căci inima 'ncălzește :

Că poate tot le mai păstrezi,
Și-așa din când în când
La cine ți le-a dat visezi,
Și tot mă porți în gând.

DANSUL

DELA ROMANI PÂNĂ AZI Fragment dintr'un studiu — Dela Romani, dansul a debutat prin a fi grav și războinic tocmai pentru a contrabalansa ușurința ultimului dans grecesc, închinat zeului Baccus. Cine n'a auzit despre Bacchanale pentru a-și putea face o idee defizionomia dansului decadent în Grecia? De altfel, este cunoscută gradațiunea ascendentă a oricărei arte noi în evoluția și scoborișul vertiginos de pe o culme de mărire spre nivelul inferior al masselor, adică spre decadența fatală. Ca la toate popoarele vechi, dansul romanilor a fost și el închinat cul-

tului religios. Prin această calitate, el se împarte în două cicluri după mentalitatea preoților cari îl executau.

Astfel cei dintâi, preoții Salici, sub egida lui Numa Pompiliu, celebrau în dansurile lor pe zei și pe eroi. Erau îmbrăcați în purpură, aveau pe umăr un epolet de piele și pe cap o cască strălucitoare, iar ritmul îl băteau pe seut cu vârful spadei. Erau în număr de doisprezece și reprezentau duhul sacru și militar al națiunii romane.

După dansul sacru al preoților Salici, Roma împrumută mai târziu dela Greci dansul Bacchanalei. Prea multa gravitate i-a oboșit. Așa degenerază pretutindeni sentimentul etic, așa și dansul închinat cultului și dragostei, decade zi cu zi, până ajunge să înfățișeze dansul lasciv al orgiilor colective. Primele dansuri orgiace ale romanilor sunt instituite în cinstea zeului Pan, de către preoții Luperci — de unde și numele de dansuri Lupercale. — În nebunia lor, Romanii au apelat la acest idol grecesc, reprezentat cu

cap de om încornorat și picioare de capră, pentru că el simboliza dragostea pentru natură și acel cult panteistic — puternic prilej de iubit, doar manifestările materiei, cu toate patimele și vicleniile inferior omenești. Dansurile lupercale erau o magie neagră desfășurată în masse și irupția lor pe străzile Romei, dădea loc acelei nebunii frenetice acelei panice, ajunsă până în zilele noastre ca să explice o teroare magică, ceva nelămurit care cuprinde spiritele, într'un moment de amenințare. Panica lubrică a Lupercalei romane se transmitea în popor, prin cruzimea cu care preoții, străbătând goi străzile orașului, biciuiau în fuga lor desrăbălată pe toți câți îi întâlneau în cale. Așa se explică trecere pe care o avea execuția unui dans de artă și numai cunoscând mentalitatea păgână și magia dansului roman, ne putem explica de ce a plătit atât de scump Impăratul Irod dansul pentru care Salomeea, fiica Irodiadei, a cerut capul Sfântului Ioan Botezătorul.

Elaubert scrie că Salomeea dansa în fața tronului de aur al lui Irod scuturând petale de flori ca la picioarele unui idol. Lămpi imense ardeau suspendate de bolta palatului, strălucind în mii de focuri magice deasupra crisoprazelor și mărgăritarelor din colanele ei, în brățările incrustate cu aur și pietre scumpe, care strângeau pulpele și brațele, în voalurile negre țesute cu aur, în ștofele vaporoză și transparente care sbureau în iurul picioarelor ei mici încălțate în coturne din puf de colibri

Dansul ei se aseamăna cu al preteselor din India, cu al nubianelor din cataracte, cu al baccantelor din Lydia; dansul ei era o floare care tremura și tot trupul o stea strălucitoare, cu mii de scânteieri multicolore. Dansul ei era nebunia aimțurilor aprinse, era dorul omenesc după o dragoste neînfăptuită, era delirul fecioarei nebune, era pofta idealului intangibil, era moartea și era desfrâul.

Că i-a făgăduit regele o jumătate din împărăția lui, și n'a primit; dansul ei cerea aureola primului sfânt din pământul Iudeei și a avut-o. Până azi, dansul ei sugerează imperativul desfrâului absolut.

*

Un ultim capitol al studiului meu despre dans, cuprinde cea mai interesantă mișcare a dansului modern, care o formează astăzi Școala Germană.

Grație descentralizării vieții artistice, Școala Germană are diferite grupe de manifestare artistică, în diferite centre importante ale Germaniei.

Caracterul dansului german este expresionismul și are ca fond o largă originalitate etnică. În această mișcare expresionistă, sunt trei grupe de egală expansiune artistică și de egală valoare estetică. Primul grup aparține lui Rudolph von Laban, al doilea îl conduce Mary Wigmann și cel de-al treilea Gretl Palucca, la Dresda.

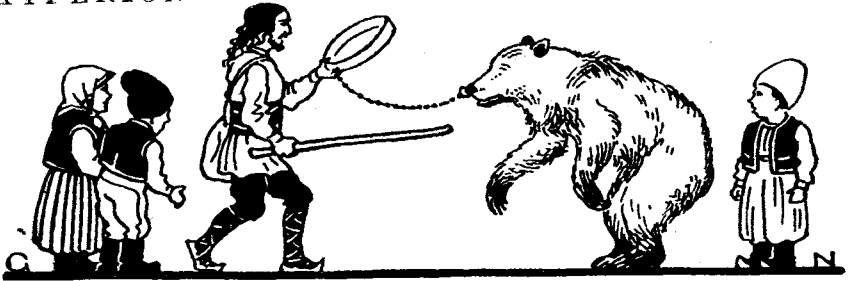
Berlin, Essen, Dresda, reprezintă rând pe rând efortul și inspirația dansului expresionist și în același timp unitatea dansului național german. Această unitate este susținută printr'un stil al corpului, proiectat prin linii aproape fixe și un volum rațional al mușchilor. Deplasând oarecum echilibrul, școala germană cultivă expresia. Escanotând cu ușurință măsura, se merge către ruptura armoniei trupești, ajungându-se de multe ori la o deformare foarte elocventă. În dansul școlii germane, este ceva romantic. Romanticismul acesta face frumos din urât și tot el emancipă dansul de sonoritate, ignorând de multe ori textul muzical. Muzica este motivul cu care se sincronizează o liturgie, dar dacă muzica lipsește, serviciul ritual nu suferă nimic în exoterismul său inițial; așa e și cu dansul. Sunetul e un pretext pentru evoluția mișcărilor, dansul e o slujbă independentă care-și dă distribuie magia din ceea ce el singur sugerează.

Din grupul Gretei Palucca, D-ra Chiți Stanciu e cea mai elocventă dovadă de înțelegere și interpretare a dansului german. Totul este expresie și totul este dinamică. Compozițiunea dansurilor sale se reazimă în realizarea mășcii printr'o senzibilă stilizare a pantominei. Ea își crează singură dansul. Creațiunile sale poartă pecetea unei personalități de o ciudată originalitate. lubește tragicul și îmbracă forma grotescă cu o îndrăzneală de mare anvergură. Chiți Stanciu își crează machetele dansurilor ei printr'o adâncă cugetare.

A citit bunăoară „Idiotul“ lui Dostoievski și a rămas sesizată de ideea lăuntrică a acestui tip de degenerescență omenească și a urmărit două elemente de compozițiune. Mai întâi, procesul interior al insului și apoi decorativul exterior, tradus prin gesturile trupului și masca — acest prim aspect exterioric pentru traducerea ideii.

Cu aceste elemente s'a cufundat în studiu ca într'un laborator experimental și a găsit leit-motivul esențial al temei sale: ideea fixă. Idiotul creat de ea e terorizat de această idee. Gesturile, privirea, mișcarea, toate conlucră la căutarea unei soluțiuni, la deslegarea unei probleme abstracte, inexistente, diabolice. Cu trupul lui cutremurat de friguri, cu ochii bolnavi de o cercetare absurdă, cu picioarele fără energie și cu mâinile maniace; obsedate de aceeași idee lăuntrică, ritmează silabă cu silabă — și degetele arse de obsesia care-l furnică, — se scutură obosite ca o floare bătută de brumă. Impresia proiectată în afară e delirantă. Cu „Idiotul“, dansatoarea dovedește o creațiune pură de mișcare și gândire, și dovedește că dansul nu este o mecanică a gesturilor ritmate, ci o mare putere de elaborare interioară, o mare putere de liberare a gândului constructiv.

Claudia Millian

VIN ȚIGANII

Vin țigani,
Vin golani
Și cu parii
Bat măgarii.

Plozii tuciurii și goi,
Plini pe față de noroi,
Larmă fac, își strâmbă gura,
Peste cap se dau de-a dura;
Iar păsatul de nu-i fiert
Ei se bat cu pumnii 'n piept...

Vin țigani, vin ...

Latră cîinii și la poartă
Fug copiii ca să vadă
Laia dancilor ce vine
Intr'o oardă ca de pradă.

Este plin de sgomot drumul,
Praful se ridică 'n nouri,
Tinguri și cu jelanii
Trec departe în ecouri.

Cum se mișcă toată droaia
Strigătele curg ca ploaia :

*Aordè,
Cocardè,
Ajutil
Pe merutil ;
Fàro, bàro
Ricomàro ;
Sàurà la tàurà
E mandrò la hàurà.*

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Costorim căldări,
Crătiți și ceaune,
Punem cositor, —
Vi-le facem bune ;
Toartă la găleată,
Clește și grătare
Și vătrai de jar,
Și câte-o frigare.

Costorim căldări . . .
Sobii 'i punem tablă, —
Prea e fărîmată
Par'că e o rablă.
Pentru cleanța pusă
Ușiî la ogeag,
Numai doi cartofi
Să-i arunc în sac.

Costorim căldări . . .
 Punem bleau la car,
 Dregem și proțapul
 Cit dai în amnar
 Sita de mălai,
 Ciurul de neghină,
 Le punem obod
 Numai pentr'o eină.

Costorim căldări . . .
 Meșterul mai face
 La chimir zâmboc
 Degetar și ace;
 Cîrlig de ciorap,
 Suveică de natră,
 Iglită de tivuri,
 Pirostrii la vatră.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Costorim căldări . . .
 Pe ceva tărițe,
 Pe o țir' de lapte
 Cit arunci la mâțe;
 Deregem dăracul,
 Vă scobim și piua,
 Toate vi-le facem
 Că e lungă ziua.

Costorim căldări . . .
 Coadă pun la sapă,
 Și la grebl' un dinte.
 — Dați-ne o ceapă,
 Vă pilim săcurea,
 Oțălim toporul,
 String în două zbanțuri
 Furca, rișchitorul.

Costorim căldări...
 Facem din oțele
 De scînteii amnar,
 La briceag prăsele;
 Toate le aveți
 Pe-un troc de mălai, —
 Faceți și pomană
 Și mergeți în rai.

Costorim căldări...
 Dintr'un ban fac doi,
 Dintr'o sută — mia,
 Vă scap de nevoi,
 Numai pe ascuns!
 Nimenea nu știe
 Cum v'aduc în casă
 Multă bogăție.

Costorim căldări...
 Baba vă descîntă,
 Ursul ca să joace
 Mialache 'i cîntă;
 Rina dă cu bobii,
 Ghiocu 'l are 'n mină,
 Și noroc v'aduce
 Peste-o săptămînă.

Costorim căldări...
 Uite paparude,
 Sunt copiii mei —
 Cine vrea să-i ude,
 Ca să cadă 'ntr'una
 De Joi pînă Joi
 — Să fie bișag —
 Peste nouă ploi.

Costorim căldări...

. . .

De pe trup, Ilineo,
Zdreanța o aruncă
Și mijlocu 'nceinge
Doar cu boji de luncă;
Lasă șolduri goale,
Minile fă-ți cruce,
De-o vedea boerul
Dorul să-l apuce.

Costoriiim...

. . .

C. Argintaru

BCU Cluj / Central University Library Cluj

CÂNTEC POPULAR GERMAN.

Mi-i roibul bine potcovit,
Mă poate duce 'n goană
Spre fata care m'a vrăjit
Infrunt orice prigoană ;
Mi-i roibul bine potcovit.

Mi-i roibul bine potcovit,
Aleg ca o furtună, —
Hai, roibule, că sînt grăbit ;
De nu mi-i calea bună,
Mi-i roibul bine potcovit.

Mi-i roibul bine potcovit,
Imi poate duce draga ;
— E vorba : fata de răpit
Și de se 'ntrece șaga,
Mi-i roibul bine potcovit.

Trad. de I. Constantinescu-Delabac

ULICIOARA

Pe ea se pierde satul ținându-se de garduri,
un pârâu îi frînge mijlocul, ca un flăcău ;
răchitele i-se pleacă 'n față înlemnite
și seara o sfădește lovind-o cu bolovani,
apoi cu ciudă poruncește ferestrelor
să-i înfigă 'n trup sulii înroșite.

Pe ea își plînge satul durerea ce-i mocnește 'n piept.

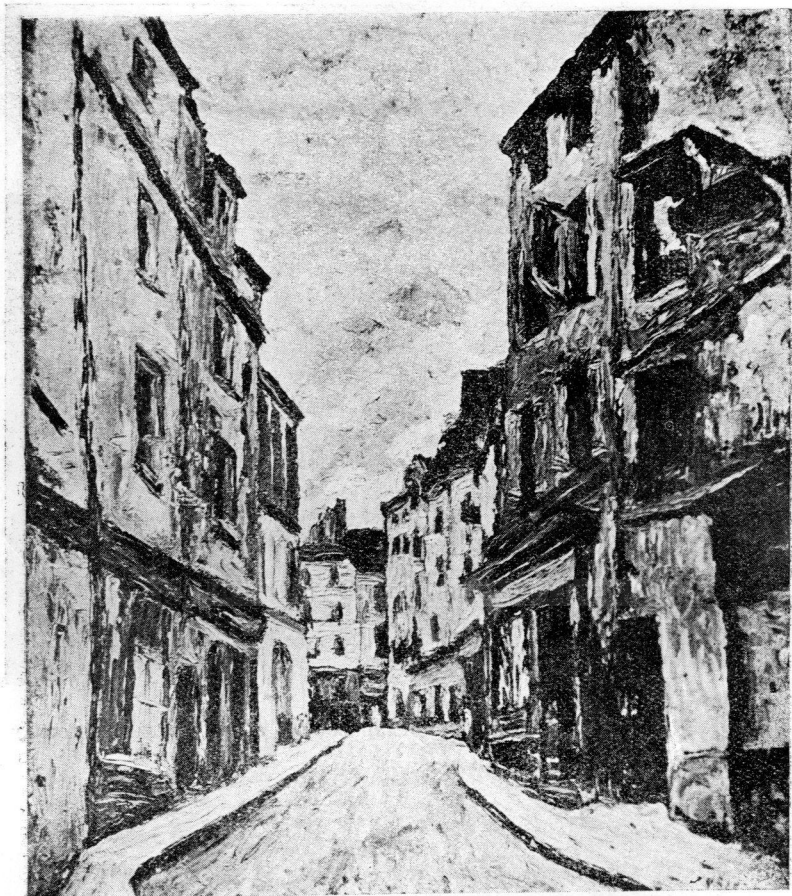
Ion Th. Ilea

STRADA MEMORANDULUI DIN CLUJ — ULEI DE SZOLNAY

STRADĂ DIN PARIS — ULEI DE N. BRANA

TÂNĂRUL MAG

— „Lasă cărțile bătrâne și secretul lor etern
 „Și-ți aruncă ochi-afară,
 „Pui de mag! E primăvară, —
 „Și din ramuri ca zăpada, florile covor se cern.

„Las' a vechilor bucoavne, taine fără de teme —
 „Mag copil cu neagră haină,
 „Vino să citești o taină
 „Mai adâncă decât toate, oglindită 'n ochii mei“.

El ridică ochii-albaștri, plini de vis neșărmurit :
 — „Doar o clipă mai așteaptă,
 „Iată 'n cartea înțeleaptă
 „Mi-a rămas, din taina vieții, doar un punct de lămurit.

„Sezi pe julful vechi de piatră și din ramuri lungi de flori,
 „Fă-ți cununa de regină.
 „Coborându-mă 'n grădină, University Library Cluj
 „Îți aduc prinos iubirea și-ale gândului comori“.

* * *

Suspînând cu resemnare, el închise vechia carte
 Și privi cu nerăbdare
 Spre grădinile în floare,
 Spre „iubita“ ce-o uitase, pentru tainele deșarte ...

O privire doar ... și magul împietrește îngrozit ...
 El nu știe ce să creadă,
 De-i aieva, ori visează:
 Toamnă veștedă-i afară, jos în parcul desfrunzit.

De pe-a templului oglindă, smulge vâlul alb de tort,
 Iar oglinda îi arată
 Fruntea creafă, devastată, —
 Părul alb, căzând în plete peste chipul pal de mort!

Marta D. Rădulescu

AȘTEPTARE

*In parcul florilor de tei
 și ramurilor de castan,
 zadarnic pașii mei trudiți
 sdrobesc azi frunzele în drum,
 zadarnic ochii mei se 'nchid
 în depărtări fără sfârșit . . .
 Tot a murit ;
 iar frunzele se 'ntind covor pe cărări și pe alei
 și moartea vechilor dorinți
 cu surâsu-i diafan,
 îmi dă alte suferinți.*

*In parcul unde-am suferit
 și-am plâns atât de mult
 și unde glasul meu s'a stins
 în ne'nduratul tău tumult
 de vorbe, ce s'au risipit
 ca boarea, când o respiră
 pământul primăvara, —
 te-aștept să vii,
 te vreau, —
 și-atât de mult te-oi aștepta . . .
 voi fi a ta ;
 și dorul nostru potolit
 s'o legăna
 într'un acord pierdut de liră.*

*In parcu 'mpodobit de lună
 unde iubirea i-o minciună,
 vino,
 din nou să-i dăm o deslegare, —
 că poate așa mai este bună
 și poate așa un rost mai are.*

Florică Ciura

RHYTHMOS^(*)

Poème dramatique pour soli, chœurs et grand orchestre.

Lent. expressif

p Pleu-rans, oh! Dieux, pleu-rons, car sur l'on-de sé-vit le dé-ses-poir — Ty-phon dévra

p Pleu-rans, oh! Dieux, pleu-rons, car sur l'on-de sé-vit — le dé-ses-poir —

p Pleu-rons, oh! Dieux, pleu-rons, car sur l'on-de sé-vit le dé-ses-poir —, Ty-

p Pleu-rons, oh! Dieux, pleu-rons, car sur l'on-de sé-vit le dé-ses-poir —

tout en son aveugle fu-reur, — car sur ter-re tout est per-du Cha-os règne en Mai-tre, tout

pleu-rons, — pleu-rons, car sur ter-re tout est perdu. Pleu-rons, Cha-os règne en Mai-tre, tout

-phon dé-truit tout. Pleu-rons — car tout est perdu. Pleu-rons, Cha-os règne en Mai-tre, tout

—, pleu-rons, — pleu-rons car tout est perdu. Pleu-rons, Cha-os règne en Mai-tre, tout

ordre est ban-ni. — Pleu-rons, pleu-rons, la terre est per-due. —

ordre est ban-ni, pleu-rons, oh! Dieux, pleu-rons, — l'on-de est per-due. —

ordre est ban-ni. Pleu-rons, oh! Dieux, pleu-rons, l'é-ther est per-du. —

ordre est ban-ni. Pleu-rons, oh! Dieux, pleu-rons, le feu est per-du. —

Georges Pampalis

(*) 0 pagină muzicală din lucrările compozitorului

EPIGRAME

UNUI VETERINAR-JURIST

Te-ai mai apucat de carte
 Când erai veterinar,
 Dar zadar — nu ai parte :
 Ai rămas tot j u g ă n a r.

Conpobal

RĂSPUNS LUI CONPOBAL

Scrii epigrame nesărate
 Și vrei să rād de hazul lor...
 Nu pot să rād, chiar de m'ai bate,
 Dar pot... să-l plâng pe autor.

*

UNUI MEDIC NUVELIST

Pe eroii din nuvela-ți,
 Prea iute-i asasinezi !
 Nu cumva 'i confunzi tu oare
 Cu clienții ce-i tratezi ?

*

UNUI POLIGRAF

Ți-ai pus întreaga ta știință
 În vaste opuri, pic cu pic,
 Așa că nu e de mirare
 Că 'n cap nu ți-a rămas nimic.

Mordax

*

D-rei MARTA RĂDULESCU
 (autoarea vol. „Mărgele de măceși")

Hoinărind tot prin hățiși
 Cu răsuri și cu cireși,
 Gâtul ți-l împodobiși
 Cu „Mărgele de măceși“.

Banul Mărăcine

CĂRȚILE

DANTON, reconstituire dramatică în 5 acte de CAMIL PETRESCU. — În istoria universală, marea revoluție franceză va rămânea cea mai măreață biruință a omului asupra unor prejudecăți absurde cari rânduiseră și împărțiseră lumea și bunurile ei materiale după cele mai egoiste și false criterii. Rezultantă a unor stări de lucruri bine cunoscute, ea a permis — în ordine civilizatorie — o generoasă efervescență a spiritului uman, cristalizat în tot atâtea realizări, cari vor rămânea înfiorătoare și mărețe pagini de sânge și de aur, preț al marilor sacrificii și al marilor înfăptuiri. Căci dacă epoca frumosului și divinului Platon a fost aceea a descătușării spiritului și ridicării lui până în fundurile înseninate ale abisului; dacă Renașterea italiană a fost o nouă aducere aminte că omul este coroana creațiunii, atunci revoluția franceză e fără îndoială un uriaș salt de lăcustă, o smulgere a

celeii mai generoase părți din omenire spre luminișul fascinant al libertății; o emancipare fără de precedent în care condițiile de existență ale omului — sociale și politice — au fost puse în coordonanță cu anterioarele cureri ale spiritului din cari, asemenea unei flori timide și rare, fășnea ideea democrației integrale.

Pentru această epocă, figura lui Danton va rămânea nepieritoare El e omul care prin multipla construcție a spiritului său, prin vocea-i fulgătoare și convingătoare, prin iscusita-i diplomație și prin robustețata vioiciunii lui, e însăși revoluția rezumată. Deaceea e foarte explicabil faptul că figura și marea lui tragedie istorică a îndemnat la scris și la dramatizare, chiar dacă nimeni, nici chiar Romain Roland, nu ne-a putut reda pe adevăratul Danton. Astfel, unii fiind seama de prima lui activitate, care se încheie la 31 Martie 1793, văd în el o fiară sângeroasă sau un megafon al multimilor, alții din contră, socot că e un chefliu sentimental, un *sues-coulotte* incapabil de-o acțiune continuă. Adevărul pare că ar fi fost altul: „Danton a fost în realitate unul dintre cei mai mari oameni de Stat pe cari i-a avut Franța; un diplomat al timpului său de mare finețe“. Acest adevăr propune să ni-l demonstreze Dl Camil Petrescu în piesa ce-o recenzăm.

Recunoaștem că o reconstrucție dramatică de asemenea proporție e foarte pretențioasă. Despre cea a Dlui Camil Petrescu „dacă se va zice că

e aproape nulă, totuși lectura cu blocul de fișe alături, a foarte multe mii de pagini din istoria revoluției franceze, ni se pare că constituie un merit peste care nu se poate trece atât pe ușor". Această modestie prinde bine autorului, dar alături de ceea ce a realizat e inutilă. Piesa D-Sale, „Danton”, e o lucrare de mare intelectual, de cetitor migălos și sistematic, de bun psiholog și mai presus de toate de iscusit reconstructor al unei epoci și de reabilitare a unui personaj, — tot atâtea calități cari dau piesei o valoare ce nu va întârzi a să fie remarcată. Am citit piesa pe nerăsuflăte, am vibrat de emoție la urirea complotului, am aprobat sufletul bun și profund femeiesc al Gabrielei, ne-am cutremurat de sangvinitatea lui Marat, l'am îndrăgit pe Camille Desmoulins pentru ascuțimea spiritului și l'am înțeles și iertat în momentele de ezitare în fața tribunalului revoluționar, ne-am îngrozit de fantoma în frac verde a lui Robespierre „cel cu sufletul geometric, fanatic și prost”; am fi vrut să ne purtăm cavalereste cu spirituala și inteligenta doamnă Roland (cu un singur I) și citind, furați de puterea evocării, am fredonat Marseilleza.

Evident, „Danton” al d-lui Camil Petrescu, nu e o carte, ci ridicarea pe o clipă a unei cortine în șapele căreia am revăzut aievea pe revoluționar până în ciupa când îi spune călăului: „Ascultă Samson! După ce-mi vei reteză capul să-l ridic și să-l arăți poporului... Merită”.

Tendința d-lui Camil Petrescu a fost de-a ne reda un Danton verosimil. Cu ce mijloace? „Noi credem într-un principiu de penetrabilitate și de coordonare în structura psihologică... este ceea ce Germanii numesc Gestalt Teorie, singura care permite reconstituirea unei personalități istorice. Unul dintre adevărurile temeinice impuse de această teorie, este că nici una din părți nu se poate explica decât prin întreg”. În baza acestei metode recunoaștem că d-l Camil Petrescu a muncit cu

folos. Totuși preocuparea d-sale pentru evidențierea epicurianismului lui Danton, ni se pare uneori exagerată, cum e spre exemplu tabloul XII care urmează după moartea Gabrielei (tabl. VII). Scena III-a din tabloul V e însă admirabilă. Miniștrii convenției sunt amenințați de derbedeii cari voiau să vadă cum se lucrează la Ministere”. Când situația era mai disperată apare Danton: „Ce vreți să vedeți. Uite hârtii. Munca se vede după rezultat. Măine, poimăine o să veniți și acasă noaptea să vedeți cum „lucrez” cu nevasta (răsete prietenoase în mulțime). Hai cărați-vă de aici”. Și la observația unuia că și el ar vrea să fie ministru, Danton răspunde: „cum o să fie, mă, egali toți. Tu nu vezi că sunt făcut de trei ori mai înalt decât tine. Se potrivește târtăcuța ta cu capul meu”, — și mulțimea râde, râde și el, rîd miniștrii și toți strigă „trăiască Danton”. Acestea erau (?) elementele cu care eroul a stăpânit masele și a eliberat Franța de invazia prusacă. Și când careta așteaptă în fața Grefei de la Conciiergerie regretăm că Danton va trebui să moară.

Elementul dramatic autorul l-a avut la îndemână. Aranjarea lui, coloritul local, ușurința dialogurilor și măreția ansamblului rămâne un merit al d-lui Camil Petrescu pentru cari nu-i preocupăm nici o laudă.

Danton — Desen de David

Corneliu Albu

MĂRGELE DE MĂCEȘ de MARTA D. RĂDULESCU. — Când în zăpucul de astă vară, a apărut prima carte cu „Schife ușoare” — *Clasa VII. A.* — a unei tinere bacalaureate, povestiri din ultima clasă de liceu, cei cari mai au îndrăzneala să se mai ocupe și cu cititul cărților, mai ales a celor proaspete, sau răcorit în revărsarea generoasă a unui talent, ce-și făcea intrarea, curajos, în domeniul literilor. D-ra Marta Rădulescu, aducea o lectură ușoară, limpede, fără întortocheri de stil și simplă. Erau gândurile și impresiile unei copilandre, exprimate într-o aleasă formă literară. Și odată pasul făcut, mersul își urmează cărarea, lniștit și sigur.

De curând, Marta ne-a mai dăruit o carte cu un titlu gingaș și fermecător, așa cum îi stă bine unei fete de 18 ani: *Mărgele de măceș.*

În aceste povestiri de vacanță — versuri și proză — Marta urcă o treaptă mai sus pe scara succesului. Altă față, poate, într-o vacanță — mai cu seamă când ar fi știut că în toamnă iar s'apucă de carte — ar fi scris pe hârtie roz „frazе lungi, pline de amor”, adresate lui Sandi sau Bonbonel, și astfel, vara ar fi trecut „monotonă fără un pic de bucurie”. Tânăra scriitoare însă și-a făurit o nouă boabă de mărgan la colanul său artistic.

În mijlocul naturii unde-și petrece vara, într'un sat dintr'o podgorie, cu o bătătură plină de orătăniile pământului, în jurul unui conac și o pivniță cu grinzi groase pe stâlpii din gârniță, de nu-i cuprinzi cu brațul, D-ra Marta stă de vorbă cu pretenii ei, în arșița soarelui sau la umbra nucului: câini, capre, găște, găini, curcani, rațe, etc. Toate îi sunt dragi și pentru toate are mângâeri și le descrie cu un admirabil simț al realității.

„Curcile par fete bătrâne dintr'o elită scăpătată, veșnic nemulțamite de soartă, veșnic vâetându-se, cu un aer de nefericită demnitate. Ele poartă o pelerină neagră de pene demodate, peste coada bearcă și 'și plimbă prin grădinile în floare, un tremediabil spleen”. Și astfel descrierile se țin lanț din ce în ce mai plăcute și mai interesante.

Adăogând acestor povestiri o limbă neaoș românească, rămânem pe deplin mulțumiți de lectura acestei cărți.

* * *

INVENTAR RURAL de ION TH. ILEA. — O carte modestă ca înfățișare, cuprinzând un pumn de versuri scrise de un tânăr poet, cu reale calități artistice, ne-a venit la redacție. Având obiceiul de a citi orice carte pe care o primim, am întors paginile ce ni se întinseseră cu atâta simplitate, și am dat de versuri :

TOAMNA

Zilele rup toamna în bucăți. . .
 țărani o despoaie de avut,
 vântul o plânge doinind din flaut
 și corbii așteaptă funebrul ospăț.

Plugul înșiră pe hotar
 fășii lungi de doliu. . . Un cocor
 se pierde dup'un nor —
 el duce vestea unui cronicar.

sau:

INTR'O NOAPTE DE VARĂ

Luna a poposit în luncă;
zâmbitoare — stă și țese foi
de plop. Vântul încet i-aruncă
suveica înainte și 'napoi.

Tăcerea sapă galerii adânci
pr n codru, câmpie și văi,
pustiul se bate pe stânci,
pierzându-se pe neumblate căi.

Fânul mocnește 'n căpiți,
secara cu grăul se 'nmlădie ușor,
iepurii bat câmpii aiuriți
și turmele dorm în liniști de prîpor.

E 'mpărțită noaptea 'n două,
minutarele de ceas,
întâlnite ămîndouă,
stau o clipă la taifas.

Aceste două poezii ne scutesc, credem, de laude și ne bucură apariția acestui tânăr poet ardelean, cu adânci rădăcini în glia transilvană.

* * *

În Marta D. Rădulescu și Ion Th. Ilea, salutăm cu sinceritate, voinicescul lor avânt literar.

* * *

TERRA vol. I. și II. de S. MEHEDINȚI. — Într'o revistă de literatură, să încerci a face o dare de seamă asupra unei cărți științifice de valoare și însemnătatea „Terrei”, este — am putea spune — o îndrăzneală. Dar fiindcă am săvârșit o faptă eroică — cu adevărat eroică — de a citi cele 1100 pagini, în format mare, (ne-a interesat și plăcut), să ne fie îngăduit a ne spune și noi cuvântul asupra acestei voluminoase lucrări.

Autorul împarte metodic materialul așa de vast cum e cel geografic, în părți, capitole și note. Ne arată pe larg care e obiectul geografiei, cu o mare bogăție de argumente. O definește: „Geografia e știința care cercetează relația dintre masele celor patru învelișuri planetare, atât din punct de vedere static cât și din punct de vedere dinamic”. Și părăndu-se cam lungă această definiție, mai jos, o scurtează: „Geografia este știința care descrie legăturile dintre cele patru învelișuri ale planetei”, adăugând și mai jos, „analitic și mai abstract, : „Geografia e știința care descrie relațiile (statice și dinamice) dintre masele din care sa diferențiat materia celor patru învelișuri planetare”. Adică, după ce o scurtase deabinele, cum fi stă bine unei definiții, iar o lungeste (pag. 61).

Să încercăm și noi o definiție: „Geografia este știința învelișurilor planetare”.

Lăsând la o parte aceste noduri în papură, cum ar mai fi și unele explicații cam lungi și repetitive pe unele locuri, ceiace mărește fără rost

volumul, — recunoaştem, fără pic de codire, munca cinstită şi demnă a omului de ştiinţă şi academician, domnul prof. Mehedinţi. Opera aceasta e o mândrie pentru ştiinţa geografică.

„Terra” nu este o carte numai pentru specialişti. Este pentru orice intelectual o comoară.

Impreună cu Cosmosul lui Humboldt, cu operele marilor Tr. Ratzel Ferd. v. Richtofen şi Vidal de la Blache — „Terra” d-nului Mehedinţi pune cu temei bazele geografiei ca ştiinţă, aducând un mare serviciu învăţământului superior.

* *

UN NOU DICŢIONAR ROMÂNESC. — De curând a apărut „Dicţionarul enciclopedic ilustrat”, „Cartea Românească”, de Domnii I. A. Candrea şi Gh. Adamescu, în format mare, cu aproape 2000 de pagini. Opul acesta umple un mare gol în publicistica românească şi autorii merită toată lauda şi răsplata pentru această osteneală. Ca orice mare lucrare de acest fel, care apare pentru prima oră, are unele scăderi ce pot fi cu uşurinţă remarcate.

Ni se pare că litera e pe ea mare şi rar culesă, faţă de economia cărţii, adică, spaţiul între litere, cuvinte şi rânduri e prea larg când e vorba de un Dicţionar ce apare într'un volum.

Către sfârşit unde sunt trecute datele istorice, s'a trecut la *nemurire* mulţi muritori.

Titlul este prea lung, când ar fi putut să fie mai scurt: „Dicţionarul ilustrat al limbii române”. De ce enciclopedic? Insuşi cuvântul „dicţionar” implică enciclopedie. De ce „Cartea Românească”? — fiindcă l'a finanţat?

Preţul de 2000 lei e cam sărat faţă cu vremea în care trăim.

Desigur, se vor mai găsi şi alţii cari să facă unele observaţii, de altă natură, cea ce va fi spre binele tuturor, şi autorii, de vor găsi cu cale, se vor conforma. Nu ne putem însă opri, fără a spune încă odată, celor cari l-au croit şi făcut, că au dat la iveală o operă care le face cinste şi care ne este absolut necesară.

* *

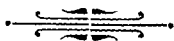
REVISTELE. — *Gândirea* numărul de pe Ianuarie a. c. Intrând în al XII-lea an de existenţă, revista literară şi artistică *Gândirea*, şi urmează mai departe cărarea literară croită.

În articolul de fond D-l O. Goga vorbeşte pe larg despre activitatea Soc. literare *Junimea*, reliefând persoana lui T. Maiorescu şi pe a lui Iacob Negruzzi, acesta din urmă „fiind *Junimea* în carne şi oase”. După acest discurs ținut la Academie către sfârşitul anului 1931, când îl sărbătoriseră prietenii lui, Iacob Negruzzi, motorul *Convorbirilor literare*, în mai puţin de două luni, îşi dădu sfârşitul, senin ca un profet.

În alt articol, D-l Dragoş Protopopescu, un adânc cunoscător al literaturii engleze, studiază *romantismul englez*, începând cu Coleridge „poetul filozof de calitate” în contrast cu Wordsworth „poetul de cantitate cu aliori de patriarh”. Byron, lordul hoinar, cel cu poeme retorice şi vapo-roase, e poetul romantismului englez purtat în lumea largă. Shelley „poetul tinereţii şi al spiritului”, iar Keats poetul sensual şi al dragostei nesfârşite.

Autorul încheie interesantul său studiu spunând: „romantismul englez e una cu trecutul medieval, cu dragostea de natură, cu spiritul religios şi adâncul lui înţeles de umanitate”.

C. Argintaru

TEATRU, OPERETĂ, MUZICĂ ȘI DANS

PLOAIA, piesă în 3 acte de M. R. BLANCHET și CBRBUCCIA, extrasă din nuvela lui Samersct William M-ugham, trad. de Angela Luncescu. S. W. Maugham e pentru publicul românesc un necunoscut. De aceea ne permitem să-l prezentăm ca pe un talentat și fecund romancier și autor dramatic englez ale cărui subiecte sunt inspirate, în marea lor majoritate, de imensitățile tulburătoare ale Oceanului Pacific, de muzica dureros de duioasă a hawaianelor indigenilor cari trăiesc în agonia ultimului Eden terestru și de antagonismul dintre băstinași și rasa albă, lacomă de „civilizare” și de „nivelări sociale”.

Extrasă dintr'o nuvelă a lui, de către M. R. Blanchet și Carbuccia, drama și satira „Ploaia”, care s'a jucat zilele trecute pe scena teatrului nostru național, sub înțelegătoarea direcție de scenă a dlui Șt. Braborescu, s'a impus prin profundul sbucium al zadarniciei omenești ce se desprinde din cele trei acte în cari virtutea luptă cu patimile trupului spre a ne dovedi în cele din urmă că ea nu face parte int-grantă din eul nostru ci este o creație hibridă, care cedează în fața pământestii noastre zămisliri. Pentru reliefaarea acestui adevăr freudian s'a cultivat prea puțin exteriorul scenic care distrează ochiul spectatorului și că de cele mai multe ori completează neputința de penetrare a autorului în sufletul personajilor analizate. Cele trei acte se consumă într'un interval de opt zile în acelaș han sărăcăcios al lui Joe Horn. Și 'n aceste zile ploauă, ploauă mereu, o ploaie obsedantă care parcă se scurge din ochiul mereu înțr-crimat al dumnezeirei, cântând să spele păcatele mizerabilei noastre existențe. Subiectul e de tot simplu. Probabi de aceea programul, găsit la garderobă, rezumă piesa în patru propoziții și opt fotografii cari — regretăm că trebuie s'o spunem — nu corespund întotdeauna cu numele indicat sub ele Pe insula Pago-pago debarcă forțați o vânzătoare de iubire, Sadie Thompson, pastorul Davidson și medicul Macphail, cu soțiile. Purtarea Sad ei, care ține cu tot dintradinsu-i să-și exercite meseria cu marinarii cheflii ce-i întâlnește pe insulă, revoltă pe pastor care intervine la Guvernator pentru expulzarea ei și care, ocupându-se prea mult de ea, reușește pe-o clipă să-i arate calea mântuirii veșnice, dar sfârșește noaptea — noaptea din ajunul expulzării — în așternutul ei moale și cald, ceace-l determină să se sinucidă iar D-ra Sadie Thomson să înțeleagă, încă odată în lunga-i experiență, că toate-s deșartăciune și bătae de vânt.

Viața locală ne-o descrie Joe Horn, din interpretarea căruia D-nul Neamțu Ottonel a realizat o adevărată creațiune artistică. E un rol foarte dificil acela în care un american din San-Francisco, aventurier și profund cunoscător de oameni, se împacă după 20 de ani cu viața din Pago-pago, se căsătorește cu o indigenă de care e deplin mulțumit și-și trăiește viața.

ironizând-o când cu ascuțimea limbei, când cu nedespărțita-i sticlă de alcool. Jocul D-lui Neamtu Ottonel, cumpătat și studiat cu migăleală, a fost un prilej ca publicul să aibă deplină satisfacere a celor mai rafinate pretenții de prestație scenică. Conflictul dramatic rezultă însă din ura — mai târziu din „armonia” — dintre pastor și Sadie. Viata acestei prostituată, care-și oferă generoasă trupul parfumat și învăluit în mătase ieftină, care petrece din obicei și de frica nostalgiei, care nu-și poate permite o zi de odihnă căci gura cere mereu hrana pe care o câștigă prin convulsivitatea trupului oferit D-lui „Orișicui”, ne atrage simpatia dela început, poate în contradicție cu moralismul exagerat al doamnelor Macphail și Davidson. Viata ei e o pagină din Kuprin, desgustătoare dar reală D-na Hodoș a jucat-o cu convingere, cu pasiune. De aceea ne-am simțit mulțumiți când, rănită în ceea ce constituie amorul ei propriu, se repede la pastor gata să-l sfășie și ne-am înduioșat deabinelea când am văzut-o resemnată în fața neputinței, gata a se da pradă unei năstrușnice sentințe a pastorului care activând mereu pentru altul, într'un moment de rătăcire va activa în folo-

D-L NEAMȚU OTTONEL

sul propriu. Glasul, ținuta și nervii D-nei Hodoș ne-au indicat-o ca pe artista de care scena noastră nu se poate lipsi în astfel de roluri. D-l Nae Dimitriu ne-a prezentat un misionar fanatic și intransigent, halucinat de patima tronării adevărului și a credinței, roade pe cari le pierde când eram mai mult siguri că le va culege, pentru totdeauna Păcat numai că vocea nu-l ajută la mai multe nuanțări. Deasemenea D-l Titus Lapteș, în rolul doctorului, a avut un joc frumos. Dânsul a fost oarecum arbitru piesei. Masiv în gesturi ca și sentințele pe care le rostește, și mult mai creștin decât misionarul Davidson, s'a achiat de datorie cu efect, ceea ce ne face să credem că D-sa ne poate oferi mai mult decât i se permite să realizeze.

În lupta surdă ce se dă între teatru și cinemă, „Ploaia” e o dovadă că facia Melpomeniei e încă destul de luminoasă spre a ne călăuzi pașii în împărăția artei și a frumosului, iar persoana D-lui Zaharia Bârsan, noul director, o garanție în plus că teatrul nostru Național se va ridica din nou la acel prestigiu pe care l-a avut într'un trecut nu prea îndepărtat.

D-NA SILVIA JIPESCU-HODOȘ

VOEVODUL ȚIGANILOR, muzică de JOHANN STRAUSS. — Cu mijloace materiale modeste și datorită bunei inspirații a D-lui J. Bobescu,

director de scenă și dirijeur, ale cărui ultime concerte simfonice ne-au evidențiat cu prisosință calitățile D-sale artistice, Opera Română a realizat un frumos spectacol cu „Voevodul Țiganilor“, o magistrală sbucnire de inspirații înaripate, un torent de note în care plânge monotonia stepei maghiare în legănare de ierburi și holde păguite de grâu, motive cari te fură dela primele acorduri ale uverturei și cari constituie însăși temperamentul piesei „în care putem afirma că Johann Strauss a realizat un ceardaș mai clar, mai original și mai moral decât Calman, cel mai mare compozitor maghiar, ale cărui operete „Regina Ceardașului“ și „Contesa Marița“ sau înfrățit cu spiritul monden al saloanelor elegante, un fel de foxtrott și schimmy delirant“ (E. Urban, Muzik für Alle).

Acestui fond semi-sălbatic, atât de real redat, Strauss i-a adăugat gingașa sensibilitate a valsului vienez care te prinde în ritmul lui săltăreț, asemenea unei chemări la bucuriile vieții, o îmbiere de brațe deschise, de buze însetate de viață ale acelor „schöne Wienerinnen“ cari constituie farmecul unui

oraș, orașul muzicei, al valsului, al operetei: farmecul Vienei!

Peste acest dualism austro-maghiar, căruia pare-se că tot numai în artă i s'a permis să fie sincer, pentru a da viață și ca element romantic, apar țigani, vioi și șmecheri, din rândurile cărora va răsări ca din povești „fata de împărat“ nobila și duioasa Saffi care-și va cânta sbuciumul inimei, la marginea unei păduri, străjuită de ruinele castelului hoinarului Barinkay, într'un ciardaș păgân (andante în re minor. Act. I) care în interpretarea vocii cu bogate resurse muzicale a D-nei Mimi Nestorescu ne-a mișcat prin sinceritatea și sentimentalismul lui. Alături de dansa D-l

L. Andreescu — care pare-mi-se că în operetă și-a găsit genul muzical compatibil cu vocea și ținuta D-sale — a fost un vagabond cavalier simpatic, franc și curajos. D-ra Ana Rozsa, în rolul Arsenei, prin vocea ei caldă și siguranța cu care își cântă partitura, a realizat o reușită înfumurată, cu oarecare creștere aleasă, care mai repede s'ar mărita cu un conte decât cu

un bărbat golan, ea care singură pe pustă e amețită de ritmul seducător al valsului. Prin Arsena vorbește Viena după cum Saffi e nobleța, în toate aspectele ei, ascunsă sub strae de țigan. Alături de aceste personaje, Zsupan Kalman e figura ungarului neaoș, lăudăros și înfumurat, — o satiră pe care Jokai, ca și prietenul său Petöfi, n'a pregetat s'o aducă nobililor și moșierilor parveniți ai patriei sale. Muzicalitatea voci D-lui Tr. Gavrilescu cât și comicul D-sale natural, au plăcut, aducându-i binemeritae apajuze. Deasemenea țigănoși și fideli interpreți au fost D-nii Simionescu (Pali) și Fărăianu (Iozsi). Regretăm numai că D-na Donabidovici stăruie să mai cânte când vocea D-sale refuză să-i dea orice concurs cum iarăși credem că D-l Crișan poate fi în viitor numai un bun profesor de canto la Academia muzicală unde Dsa muncește cu un prea frumos rezultat.

Voevodul Țiganilor a fost totuși o reprezentare reușită, un indiciu al gustului public de care va trebui să se țină seama, căci astăzi când orice picu flueră arii din Trubașurul iar la un pahar de vin se întonează regulat marșul din Aida, socotim că nu e rău să se caute în altă parte secretul pasiunii publicului select pentru muzică și pentru operă.

~

MUZICĂ.— Un eveniment, desigur de mare importanță pentru muzica românească, a fost descoperirea, la Weimar, de către D-l Oct. Beu, a manuscrisului „*Rapsodia Românească*” de Franz Liszt (1811—1886) în care maestrul „necontestat cel mai mare pianist al timpurilor și compozitor de mare valoare”, a prelucrat cu atâta artă o fărâmă din ceace constituie muzica noastră populară. La noi această bijuterie a fost adusă la cunoștința marului public de către pianista A. Cionca care a dat o serie de foarte reușite concerte în principalele orașe ale țării, stârnind admirație și un nespus entuziasm atât pentru executarea cât și pentru inspirația talentatului muzicant maghiar.

E bine să amintim cu această ocazie că acel neprețuit mozaic care e muzica poporului român a fost cercetat de aproape de mulți streini și în special tot de un ungar, Béla Bartok, ale cărui culegeri de folklor muzical românesc constituie astăzi o comoară pentru muzeul etnografic din Budapesta. După toate acestea, având ca pildă exemplul unor mari predecesori, socotim că lipsa de inspirație a compozitorilor noștri va dispărea curând. Iar în plânsul, când potoliit, când revoltat al Doinei, în desnădejdiile bocetului, în ritmul păgân al Ciulendrei și al Brăulețului, în cântecile variate, înfrățite cu piuritul matinal al ciocărliei și-al vieții patriarhale dela țară, compozitorul român talentat, va descoperi suficiente motive de inspirație genială.

Corneliu Albu

□□□□□

DANSUL. — Curente noi ce tind să ia forme cât mai concrete în domeniul artei, n'au lăsat nestingerită nici coreografia, ce părea că numai în acele legănări ritmice ale trupului, după muzică, poate să exprime mai împede și să redea frumosul în arta dansului.

D-ra Chiți Stanciu aduce ceva nou în această privință și expresionismul jocurilor sale are originalitate. Dar înai te de a spune ceva despre spectacolul amintit, să arătăm pe cât putem, ce înțelegem noi prin expresionism în dans.

Cuvântul *expresiv* înseamnă internul ființei noastre, rostogolit în afară, prin gesturi și mișcări, — adică, mai pe românește : ceiace avem în suflet, să avem și pe buze sau în orice mișcare. În dans, expresionismul ar fi: *redarea stărilor psihice, în mișcări ale corpului, cu sau fără muzică.*

Dacă înțelesul dansului expresionist este cel de mai sus, atunci, din acest punct de vedere, D-ra Chiți Stanciu, aduce în dansul românesc ceva nou. Și ceiace o caracterizează mai mult, e redarea stărilor iău.itrice la indivizii anormali.

Dansurile : *Lunateca, Sadism, Spaima și Idiotul*, au fost jucate cu o adâncă putere artistică și aceste creații împodobesc talentul D-rei Chiți Stanciu.

Recitalul a fost însoțit de un instructiv studiu al Doamnei Claudia Millian, cunoscută scriitoare din București, insistând la urmă asupra dansului expresionist pe care l-a executat D-ra Chiți Stanciu. Poeta conferențiară, în urma rugăminților ce i s'au adresat, a citit poezii originale într'o elegantă ținută și cu o dicțiune demnă de remarcat.

Spectacolul a fost încheiat de poetul Ion Minulescu, care a declămat cu artă câteva din prea cunoscutele sale poezii, stărnind admirație în auditor.

C. Argintaru

NOTE

Se implinesc anul acesta o sută de ani dela moartea lui *Goethe*, cel mare poet al Germaniei moderne și unul din marii poeți ai omenirii.

Toți oamenii de litere și artiști din întreaga lume, vor sărbători acest eveniment. Revista *Hyperion*, în marginile puterii ei, va închina unul din numerile viitoare, pe Martie sau Aprile — după cum vom putea sistematiza materialul literar referitor la această înaltă sărbătoare — marelui gânditor — poet, Studii, traduceri, clișee — reprezentând pe autorul lui „*Faust*” și „*Suferințelor tânărului Werther*”, la diferite vârste, precum și reproduceri, după casa unde-a locuit maestrul, etc., vor împolobi coperta și paginile publicației noastre.

Domnii scriitori și profesorii universitari, cari au câte ceva pregătit pentru acest eveniment, sunt rugați a ne trimite acest material, însoțit de se poate, de unele fotografii sau desene, luate din cărțile studiate, până la 15 Februarie c., cel mai târziu, la redacție, pentru că să-l putem aranja și sistematiza.

*

Înainte de 1914 se spunea, cu drept cuvânt, că trei mari forțe guvernează lumea: armata germană, dolarul și cultura franceză. Aceste forțe, produse ale unor mentalități atât de diferite, rezumând fidel trei trepte ale evoluției omului, s'au străduit să-și împartă și să stăpânească lumea. Totuși în patru ani energia înarmată a poporului german s'a dovedit neputincioasă iar forța dolarului a fost simțitor diminuată. Singură cultura franceză, ca una ce reprezintă ultima cucerire a spiritului asupra vremelniceii, s'a menținut, Franța impunându-se ca un mare pedagog al popoarelor. Deaceia împărțirea premiilor literare, în anul 1931, a fost așteptată ca un mare eveniment. Mulțimea candidaților și valoarea muncii lor intelectuale, instituțiile cari le-au acordat și personalitățile marcante cari au făcut parte din juriu, — a îndreptățit la atâta nerăbdare. Și astfel în ziua de 7 Decembrie, Academia Goncourt a decernat premiul ei lui *Jean Fayard*, autorul romanului „*Mal d'amour*”, iar patru zile mai târziu premiul „*Femina*” a fost atribuit pilotului aviator *Antoine de Saint-Exu-*

pèry pentru „*Val de nuit*“. Premiul pentru poezie a fost acordat lui *Marcel Ormay*, iar cel de critică literară lui *Geon Royère* pentru ansamblul studiilor: *Baudelaire și misticismul amorului*, *Clarul în poezie*, *Muzicismul și St. Mallermè*. Deasemenea societatea oamenilor de litere a împărțit premii în valoare de 19.000 franci celor mai fecunzi scriitori ai anului.

*

— Ziarele au vorbit în ultimul timp despre un plan al D-lui Octav Moșescu — publicist cunoscut și mare amator de artă, actualmente primar al Balcicului — de a împrietări cu un lot de casă pe scriitori, artiști și ziariști, la Balcic pe malul Mării Negre. Ideia aceasta, a stârnit, cum era și firesc, în lumea celor vizați multă bucurie și i s'a adus autorului acestui prea frumos plan laude, cum de altfel i se și cuvenea.

Nu mai puțin noi, ne bucurăm că D-l Octav Moșescu, în loc de a

se ocupa cu recrutarea partizanilor pentru viitoarele alegeri comunale, se gândește la lumea adevăraților intelectuali, în majoritate muritori de foame și mai toți suferinzi. La „marginea mării“ suferințele îndurate, li se vor părea mai ușoare, în căsușelor lor. Vor avea timp și vor fi în elementul lor, când se vor gândi că „somnul lin și cerul aproape“, e mai dătător de noi puteri — cum a și cântat olimpiantul literaturii noastre: Eminescu — în răcoarea mării.

Dar — fiindcă este și un *dar* — va putea oare Dl Octav Moșescu să ducă la îndeplinire acest plan? Iată: ce-i dorim din toată inimă.

*

În memoriile secțiunii literare ale Academiei Române (seria III Tomul V Mem. 8) a apărut un studiu de literatură comparată: „Goethe în literatura română“ de Dl Ion Gherghel. Vom reveni asupra acestei valoroase lucrări mai ales că suntem în preajma sărbătoririi marelui poet.

Vignetele și desenele sunt lucrate de Dl Guncser; cel din articolul *Dansul* e un autoportret al Dnei Claudia Millian; cel dela începutul *Cărților* al Dlui Camil Petrescu este de pictorului I. Anestin; iar caricaturile sunt executate de Dl Titus Lapteș.

Cărțile colaboratorilor noștri

- ȘT. BEZDECHI** — *Ovidius — Tristia — traducere*
» » — *Cânduri și chipuri din Grecia veche*
» » — *Antologia liricilor greci*
- C. ARGINTARU** — *Monumentul durerii*
» » — *Agonia soarelui*
- SERA BURPA** — *Surprinși în intimitate*
» » — *Bătea un vânt de nebunie*
- MARTA D. RĂDULESCU** — *Clasa VII A.*
» » » — *Mărgele de măceși*
- ION TH. ILEA** — *Inventar rural*

HYPERION

Revistă literară și artistică

Director : C. ARGINTARU

Apare la începutul fiecărei luni
Redacția și Adm.: Cluj, Calea Dorobanților 60

ABONAMENTE NUMAI ANUALE:

Pentru particulari 200 Lei

Pentru Instituțiuni 500 Lei

In străinătate 500 Lei

In comerț nu se găsește

TIPOGRAFIA »ARDEALUL« CLUJ